

Lausunto

23.09.2021

Asia: VN/11505/2020

Lausuntopyyntö toimeentulotukilain uudistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Asia: VN/11505/2020

Lausuntopyyntö toimeentulotukilain uudistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä

Perustoimeentulotuen myöntämisharkinta

Työryhmä esittää, että perustoimeentulotuen nykyisiä harkinnan perusteita selkeytetään lainsäädännössä. Kela voisi käyttää harkintaa etuuskäsittelyprosessissa asiakkaan eduksi laissa erikseen säädetyissä tilanteissa.

Espoo kannattaa työryhmän esitystä, jonka mukaan harkinnan käyttäminen perustoimeentulotuen etuuskäsittelyprosessissa tulisi olla tarkkaa ja koskea erikseen määriteltyjä tilanteita.

Toimeentulotuen määräytyminen ja laskelma

Työryhmä esittää, että toimeentulotukilaissa säädettäisiin laskelman merkityksestä ja tarkemmasta sisällöstä suhteessa päätöksentekoon perustoimeentulotuessa, täydentävässä toimeentulotuessa ja

ehkäisevässä toimeentulotuessa. Tarkemmin työryhmä on esittänyt, että laskelman lopputuloksen lisäksi päätöksenteossa on huomioitava muitakin asiakkaan yksilölliseen tilanteeseen liittyviä seikkoja

Espoo kannattaa ehdotusta, että perustoimeentulotuen päätöksenteossa laskelmasta ja sen suhteesta työryhmän ehdottamaan Kelan harkintaan tulisi olla niin yksiselitteiset määritelmät kuin mahdollista.

Toimeentulotuen määräytymisaika ja huomioon otettavat tulot

Työryhmä esittää täsmennystä toimeentulotuen määräytymisaikaa ja tulojen huomioimista koskevaan säännökseen (15 §) sekä siihen liittyvään käytettävissä olevien tulojen kohtuullisuuden arviointiin, ja myöhemmin vielä että ansiotulon lisäksi myös sellainen etuus- tai muu tulo, joka ei ole ollut tiedossa toimeentulotuesta päätettäessä, voitaisiin ottaa jälkikäteen tulona huomioon, jos toimeentulotukea haetaan päätöstä seuraavien kahden ensimmäisen kalenterikuukauden aikana, jollei sitä voida pitää kohtuuttomana. Takautuvan laskelman tekemisestä säädettäisiin selvemmin.

Pidämme hyvänä uudistuksena sitä, että tulojen huomioimisesta myöhemmin säädettäisiin laissa tarkemmin. Takautuvan laskelman tekemisen velvoite on merkittävää asiakkaan todellisten käytettävissä olevien tulojen selvittämisessä huomioiden myös toimeentulotuessa hyväksyttävät menot takautuvasti.

Kelalle ehdotetaan mahdollisuutta myöntää tukea myös vähäisen kotitalouskohtaisen ylijäämän tilanteissa.

Vähäiset ylijäämätilanteet on erityisesti huomioitava terveydenhuollon kustannuksia ratkaistaessa, jotta asiakas saa riittävän mahdollisuuden lääkkeiden ja terveydenhuollon kulujen maksuun etukäteen, ei takautuvasti, kuten käytäntö tällä hetkellä on. Heikoimmassa asemassa olevien asiakkaiden lääkehoito usein vaarantuu nykyisen käytännön mukaan. Epäsäännöllisistä kustannuksista olisi huomioitava mm. sähkölaskut ja kotivakuutus.

Sosiaalihuollon näkemysten huomioiminen

Sosiaalihuollon näkemysten huomioiminen perustoimeentulotukea koskevassa harkinnassa esitetään toteutettavaksi siten, että sosiaalihuolto voi laatia lausunnon sosiaalihuollon asiakkaana olevan asiakkaan perustoimeentulotuen käsittelyyn liittyvän harkinnan tueksi, joka Kelan tulisi huomioida päätöksenteossaan. Sosiaalihuollon asiakasprosessissa syntyvä tieto on pääsääntöisesti yksilökohtaista, mutta toimeentulotuen osalta tulisi voida yhdistää perheen eri jäsenten toimeentulotukiasiaan liittyvät tiedot perhekohtaiseksi. Laissa tai sen perusteluissa voitaisiin määritellä, että sosiaalihuollon lausunto tulisi ottaa päätöksenteon lähtökohdaksi, josta poikkeamiseen pitäisi olla selkeä syy. Myös lausunnon yleisistä sisältövaatimuksista säädettäisiin.

Espoon mielestä sosiaalihuollon lausunnon ottaminen päätöksenteon lähtökohdaksi on erittäin kannatettava uudistus. Sosiaalihuollon lausunnon toimittaminen ei kuitenkaan voi olla automaatio, koska on huomioitava sosiaalihuollon työn määrä ja kuormittavuus sekä se, ettei uudenlainen toimintatapa viivästyttäisi toimeentulotuen päätöksenteon prosessia. Toivomme huomioitavan, että asiakkaalla olisi hakemuksessaan mahdollisuus kertoa sosiaalihuollon asiakkuudesta (tai lausunnon saamisen mahdollisuudesta). Tämä käytäntö voisi edesauttaa päätösten sujuvaa käsittelyä ilman että tarvitaan muutoksenhakuja ym.

Perustoimeentulotuen päätöstä varten tarvittavat tiedot

Sosiaalihuollon oikeutta välittää tietoa Kelalle oma-aloitteisesti esitetään lisättäväksi. Tämä edellyttäisi tietojen luovuttamisen sitomisen tarpeellisuuskriteeriin ja tähän liittyvää luovutettavien tietojen tarkkarajaista ja tyhjentävää määrittelyä säädöksissä. Oma-aloitteista tietojen luovuttamista esitetään lisättäväksi seuraavissa tilanteissa (mm): Tieto täydentävän ja mahdollisesti myös ehkäisevän toimeentulotuen päätöksestä.

Pidämme tärkeänä, että sosiaalihuollon tiedonvälittämisessä määritellään tarpeellisuusperusta, ts. onko täydentävän ja erityisesti ehkäisevän toimeentulotuen päätöksellä vaikutusta perustoimeentulotuen ratkaisuun.

Huoli asiakkaan tilanteesta / muualta lainsäädännöstä johtuva tarve ohjata asiakas palveluihin Oma-aloitteista tietojen luovuttamista esitetään lisättäväksi myös tilanteissa, joissa Kelalle välitettäisiin tieto siitä, että asiakkaasta tehty (sosiaalihuoltolain mukainen) ilmoitus on vastaanotettu/työn alla/käsitelty.

Espoo haluaa kiinnittää huomiota jälleen tiedon luovuttamisen tarpeellisuusperustaan. Sosiaalihuollon asiakkuutta määrittelevät salassapitosäännökset. Kelalle tulee olla riittävä tieto, että ilmoitus on vastaanotettu, mutta muut sosiaalihuollon toimenpiteet eivät kuulu toimeentulotuen käsittelyyn. Tässä lähtökohtana toimii esimerkiksi lastensuojeluilmoitus; ts. jos huoli asiakkaasta jatkuu, on tarpeellista ilmoittaa uudelleen.

Työryhmä esittää, että toimeentulotukilaissa säädetään sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivasta toimeentulotukiasioiden yhteistyöelimestä.

Työryhmän ehdotus yhteistyöelimen lakisääteisydestä on kannatettava. Olemassa olevia yhteistyökäytäntöjä on paljon, mutta käytäntö on kirjavaa, eikä suositusten ja ratkaisujen antamisen tapa ole tällä hetkellä selvää. Ehdotamme, että työryhmän kokoonpanossa voitaisiin huomioida asiakaslähtöisyys, ja kutsua asiakkaita/kokemusasiantuntijoita työryhmän jäseniksi. Espoo toivoo myös yhteistyöelimen päätösvalan selkeätä kirjaamista, toisin sanoen onko kyse vain yhteistyökäytännöistä keskusteleva ryhmä, vai onko sillä todellista vaikutusta toimeentulotuen käytäntöihin ja ohjeisiin.

Perusosan alentamisen prosessin kehittäminen toteutuisi tiedonvaihtoa parantamalla tässä vaiheessa, mutta jatkotyössä tulisi ottaa tarkasteluun myös perustoimeentulotuen suhde kuntouttavaan työtoimintaan ja työllisyyttä edistäviin palveluihin.

Mietinnössä mainitaan, että sosiaalityöntekijän tapaamishdotuksessa taustalla on ajatus siitä, että sosiaalityöntekijällä olisi vaikutusta toimeentulotuen myöntämiseen ja asiakkaan pitämiseen sosiaalihuollon ammattilaisen seurannan ja tuen piirissä. Työryhmä ottaa kantaa siihen, että sosiaalityöntekijän tapaamisella on siis eri tavoite kuin asiakasta kohti työelämää aktivoivalla kuntouttavalla työtoiminnalla. Mikäli taas sosiaalityöntekijän tapaamisella haluttaisiin korvata perusosan alentaminen, tulisi käydä läpi, miten ehdotus sopii yhteen kuntouttavaa työtoimintaa koskevan lain kanssa.

Pidämme tätä erityisen huomionarvoisena kannanottona. Sosiaalityön rooli on kokonaisvaltaisempi kuin olla ainoastaan kohti työelämää aktivoiva tukitoimi.

Toimeenpanon kehittämiseen liittyvät ehdotukset

Toimeenpanon kehittämiseen liittyvissä ehdotuksissa työryhmä esittää mm. että painotetaan asiakkaan asian yksilöllisempää käsittelyä Kelassa, ja kiinnitetään huomiota entistä tehokkaampaan tiedottamiseen, neuvontaan, ohjaamiseen sekä palvelupisteiden saavutettavuuteen.

Espoo pitää tärkeänä, että kehittämisessä on huomioitava myös sellaisten asiakkaiden yksilölliset tarpeet, jotka eivät syystä tai toisesta pysty asioimaan sähköisesti. Espoo haluaa kiinnittää huomiota siihen, että tehokkuuden sijaan lähtökohtana olisi asiakaskeskeisyys, selkokieliisyys ja saavutettavuus.

Nieminen Tapio

Espoon kaupunki - Espoon kaupungin aikuisten sosiaalipalvelut &
lastensuojelun jälkihuolto & vanhuspalvelut